

DJINI

KANCLERZ

dr inż. Aleksander Socha Olsztyn, 20. 11. 2013 r.

MKZ.4125.1.84.2013

W odpowiedzi na wniosek w sprawie wydania zaleceń konserwatorskich oraz określenia dopuszczalnych zmian dla zamierzenia polegającego na wykonaniu prac termomodernizacyjnych w budynkach położonych na terenie zespołu dawnego szpitala psychiatrycznego w Kortowie informuję, że budynki przy pl. Łódzkim 1, ul. Prawocheńskiego 19, Heweliusza 1, ul. Heweliusza 12, ul. Oczapowskiego 6 i 8, pl. Łódzkim 4 oraz pl. Łódzkim 3 położone są na terenie układu przestrzennego oraz zespołu budowlanego dawnego szpitala psychiatrycznego w Kortowie objętego ochroną konserwatorską w oparciu o art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na podstawie decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie z dnia 23 kwietnia 1985 r. wpisującej zespół do rejestru zabytków woj. warmińsko-mazurskiego.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, historyczny zespół budowlany to powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi. W zabytkach obszarowych ochronie konserwatorskiej podlega układ przestrzenny, określony przez historyczne rozplanowanie placów i ulic, ich przebieg, szerokości przekrój, historyczny kształt, sposób zagospodarowania terenu, współzależność między zabudową, zielenią a otwartą przestrzenią, wygląd zewnętrzny budowli, określony skalą, rozmiarami, stylem, konstrukcją, materiałami, kolorem i wystrojem, a także współzależności między zabytkowym zespołem, a otaczającym je środowiskiem naturalnym i kulturowym. Przepis art. 36 ust. 1 pkt 11) ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który mówi, że podejmowanie działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru zabytków wymaga pozwolenia właściwego konserwatora zabytków.

Zespół dawnego szpitala psychiatrycznego w Kortowie, w swoim zasadniczym układzie kompozycyjnym powstał w latach 1883-86. Rozbudowy realizowane w kolejnych latach (ostatni z historycznych budynków zespołu powstał w latach 30-tych XX w.), podporządkowane były pierwotnej kompozycji przestrzennej. Założenie otrzymało układ osiowy, symetryczny i scentralizowany z osią kompozycyjną wyznaczoną przez nieistniejące dziś budynki izby przyjęć oraz administracyjny oraz zachowany do dziś budynek kotłowni zamykający oś od południa. Po obu stronach osi kompozycyjnej rozmieszczono symetrycznie pozostałe elementy założenia, w części wschodniej tworząc prostokątny plac, którego centrum stanowił budynek administracyjny. Wszystkie budynki rozmieszczone wokół placu miały elewacje frontowe i główne wejścia zlokalizowane od strony jego wnętrza, co podkreślało jego reprezentacyjny charakter. Kierując się dalej na zachód po obu stronach osi zlokalizowano poprzecznie w stosunku do niej, dwa pawilony szpitalne, pomiędzy którymi na osi kompozycji, znajdowała się szopa na sprzęt pożarniczy, a dalej, zamykający zespół, kompleks zabudowań kotłowni. Cała kompozycja stanowiła przemyślaną całość, z otwarciem od wschodu i zamknięciem od strony zachodniej oraz wydzieleniem części reprezentacyjnej (plac, budynek administracji i izby przyjęć) oraz gospodarczej, znajdującej się na jej zapleczu od zachodu. Po stronie wschodniej układu, nieznacznie przesunięty w stosunku do osi głównej mieścił się budynek mieszkalny dyrektora szpitala. Do zespołu architektonicznego od południowego zachodu przylegał park o charakterze krajobrazowym, a tuż obok, po wschodniej stronie parku ulokowano cmentarz wraz kaplicą oraz ogrody użytkowe.

Mimo zniszczeń powstałych wskutek działań wojennych oraz przekształceń w latach późniejszych, pierwotna kompozycja założenia jest nadal czytelna. Obecnie wyznaczają ją nie tylko zachowane bez większych zmian budynki historyczne, ale także budynki przekształcone w latach powojennych, powstałe na obrysie starych murów, nawet jeśli ich wysokość czy bryła są odmienne od elementów pierwotnych.

UWM Sekretariat Kanclerza

Wpłynęło dnia 20.12.2013

L. dz. 2219/2013

UNIWERSYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI W OLSZTYNIE
DZIAŁ: INWESTYCJI I NADZORU BUDOWLANEGO

Wpłynęło dn. 30.12.2013

L. dz. 721

W związku z powyższym na podstawie art. 27 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wydaje następujące zalecenia konserwatorskie dla zakresu prac opisanego we wniosku:

1. Działania podejmowane na terenie zabytkowego założenia przestrzennego powinny mieć na celu wyeksponowanie pierwotnego układu przestrzennego szpitala jako założenia osiowego o scentralizowanej, symetrycznej kompozycji, uczytelnianie i przywracanie historycznego charakteru zabytkowym wnętrzom urbanistycznym oraz w miarę możliwości neutralizację w przestrzeni elementów wtórnych i dysharmonijnych w strukturze zespołu.
2. Nie dopuszcza się ocieplenia zewnętrznego elewacji budynków stanowiących element historycznej kompozycji urbanistycznej – tj. budynków przy ulicach Heweliusza 1, Prawocheńskiego 19, Oczapowskiego 6 i 8 i przy pl. Łódzki 1, a także budynków współczesnych położonych na jej obszarze, posiadających istotne znaczenie dla wartości widokowych lub krajobrazowych zespołu, tj. budynków położonych przy pl. Łódzkim 3 i 4, w sposób który spowoduje zmianę wyglądu elementów układu przestrzennego. Zastosowanie warstw ocieplenia zewnętrznego o znacznej grubości (12 – 14 cm) nie tylko zniekształca architekturę tych budynków, obniżając ich walory indywidualne, ale także prowadzi do dalszych przekształceń w historycznym zespole budowlanym. Wszystkie elementy zabudowy zespołu wewnątrz granic prawnej ochrony konserwatorskiej określonych decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków, tworzą wnętrza urbanistyczne, które powinny zachować historyczny charakter. Przy modernizacji elementów współczesnych, mających wpływ na wartości widokowe wnętrz urbanistycznych, należy stosować szlachetne materiały i technologie, które będą harmonijnie współistnieć z rozwiązaniami historycznymi zachowanymi w zespole i jednocześnie nie będą powodować tworzenia współczesnych dominant wewnątrz zespołu. W przypadku budynków współcześnie przekształconych, mających znaczenie dla kompozycji urbanistycznej należy poprzez wykończenie elewacji uczytlnić ich funkcję w zespole dawnego szpitala, a także, o ile to możliwe, pierwotną bryłę i wysokość. Ze stanowiska konserwatorskiego zaleca się podejmowanie działań spójnych, kompleksowych, wynikających z jednorodnej koncepcji architektonicznej opracowanej dla całego zespołu, po szczegółowej analizie jego wartości zabytkowych i krajobrazowych (powiązań przestrzennych, osi i otwarc widokowych, itp.) oraz waloryzacji konserwatorskiej wnętrz urbanistycznych w zespole. Jednocześnie informuję, że gdy zabytkiem jest historyczny układ przestrzenny, to elementy współczesne znajdujące się na jego obszarze traktować należy jako nawarstwienia zabytku, także podlegające waloryzacji.
3. W przypadku budynków, których elewacje zachowały historyczny wystrój (Heweliusza 1, Pl. Łódzki 1) należy podjąć działania o charakterze konserwatorskim, polegające na zabezpieczeniu i utrwaleniu substancji zabytku, zahamowaniu procesów jego destrukcji, a także restauratorskim, mającym na celu wyeksponowanie historycznych zabytków, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, o części.

kształconych, znajdujących się w historycznej lokalizacji (Prawocheńskiego 6 i 8) prace projektowe wiążące się z modernizacją tych budynków, ich rozpoznaniem naukowym, tj. wykonać badania architektoniczne elewacji, mające na celu określenie zakresu prac projektowej. Badania architektoniczne może prowadzić osoba, która posiada tytuł inżyniera uzyskany po ukończeniu studiów wyższych na wydziale architektury, lub tytuł inżyniera uzyskany po ukończeniu studiów wyższych, którego zaliczyła przedmiot obejmujący treścią kształcenia architektonicznych, w wymiarze nie mniejszym niż 60 godzin, lub tytuł inżyniera uzyskany po ukończeniu studiów wyższych, w zakresie prowadzenia badań architektonicznych oraz tytuł inżyniera uzyskany po ukończeniu studiów wyższych, co najmniej 6-miesięczną praktykę zawodową w zakresie architektury. Ważnym jest, aby przy prowadzeniu badań w zabytku należy uzyskać odrębne zezwolenie konserwatorskie.

inwentaryzacja

projekt

W związku z powyższym na podstawie art. 27 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wydaję następujące zalecenia konserwatorskie dla zakresu prac opisanego we wniosku:

1. Działania podejmowane na terenie zabytkowego założenia przestrzennego powinny mieć na celu wyeksponowanie pierwotnego układu przestrzennego szpitala jako założenia osiowego o scentralizowanej, symetrycznej kompozycji, uczytelnianie i przywracanie historycznego charakteru zabytkowym wnętrzom urbanistycznym oraz w miarę możliwości neutralizację w przestrzeni elementów wtórnych i dysharmonijnych w strukturze zespołu.
2. Nie dopuszcza się ocieplenia zewnętrznego elewacji budynków stanowiących element historycznej kompozycji urbanistycznej – tj. budynków przy ulicach **Heweliusza 1, Prawocheńskiego 19, Oczapowskiego 6 i 8 i przy pl. Łódzki 1**, a także budynków współczesnych położonych na jej obszarze, posiadających istotne znaczenie dla wartości widokowych lub krajobrazowych zespołu, tj. budynków położonych przy **pl. Łódzkim 3 i 4, w sposób który spowoduje zmianę wyglądu elementów układu przestrzennego**. Zastosowanie warstw ocieplenia zewnętrznego o znacznej grubości (12 – 14 cm) nie tylko zniekształca architekturę tych budynków, obniżając ich walory indywidualne, ale także prowadzi do dalszych przekształceń w historycznym zespole budowlanym. Wszystkie elementy zabudowy zespołu wewnątrz granic prawnej ochrony konserwatorskiej określonych decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków, tworzą wnętrza urbanistyczne, które powinny zachować historyczny charakter. Przy modernizacji elementów współczesnych, mających wpływ na wartości widokowe wnętrz urbanistycznych, należy stosować szlachetne materiały i technologie, które będą harmonijnie współistnieć z rozwiązaniami historycznymi zachowanymi w zespole i jednocześnie nie będą powodować tworzenia współczesnych dominant wewnątrz zespołu. W przypadku budynków współcześnie przekształconych, mających znaczenie dla kompozycji urbanistycznej należy poprzez wykończenie elewacji uczytelnić ich funkcję w zespole dawnego szpitala, a także, o ile to możliwe, pierwotną bryłę i wysokość. Ze stanowiska konserwatorskiego zaleca się podejmowanie działań spójnych, kompleksowych, wynikających z jednorodnej koncepcji architektonicznej opracowanej dla całego zespołu, po szczegółowej analizie jego wartości zabytkowych i krajobrazowych (powiązań przestrzennych, osi i otwarć widokowych, itp.) oraz waloryzacji konserwatorskiej wnętrz urbanistycznych w zespole. Jednocześnie informuję, że gdy zabytkiem jest historyczny układ przestrzenny, to elementy współczesne znajdujące się na jego obszarze traktować należy jako nawarstwienia zabytku, także podlegające waloryzacji.
3. W przypadku budynków, których elewacje zachowały historyczny wystrój (**Heweliusza 1, Pl. Łódzki 1**) należy podjąć działania o charakterze konserwatorskim, polegające na zabezpieczeniu i utrwaleniu substancji zabytku, zahamowaniu procesów jego destrukcji, a w uzasadnionych przypadkach także restauratorskim, mającym na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części.
4. W przypadku budynków przekształconych, znajdujących się w historycznej lokalizacji (**Prawocheńskiego 19, Oczapowskiego 6 i 8**) prace projektowe wiążące się z modernizacją elewacji należy poprzedzić ich rozpoznaniem naukowym, tj. wykonać badania konserwatorskie oraz architektoniczne elewacji, mające na celu określenie zakresu występowania substancji zabytkowej. Badania architektoniczne może prowadzić osoba, która posiada tytuł zawodowy magistra inżyniera uzyskany po ukończeniu studiów wyższych na kierunku architektura lub posiada tytuł zawodowy magistra uzyskany po ukończeniu studiów wyższych na kierunku, w ramach którego zaliczyła przedmiot obejmujący treścią kształcenia prowadzenie badań architektonicznych, w wymiarze nie mniejszym niż 60 godzin, lub ukończyła studia podyplomowe w zakresie prowadzenia badań architektonicznych oraz odbyła po ukończeniu tych studiów co najmniej 6-miesięczną praktykę zawodową w zakresie wykonywania tych badań. Na prowadzenie badań w zabytku należy uzyskać odrębne pozwolenie urzędu konserwatorskiego.

5. Pozostałe metody termomodernizacji poszczególnych obiektów zaproponowane we wniosku, tj. ocieplenie stropów, dachu, modernizacja instalacji c.o., ewentualne ocieplenie ścian wewnętrznych są dopuszczalne ze stanowiska konserwatorskiego wyłącznie w przypadku, gdy nie wiąże się z naruszeniem elementów konstrukcyjnych, a także zniszczeniem lub uszkodzeniem historycznego wystroju lub wyposażenia tych budynków.
6. Oryginalną stolarkę okienną i drzwiową w budynkach zabytkowych należy bezwzględnie zachować i poddać pracom konserwatorskim.
7. Wymiana stolarki otworowej, stanowiącej pierwotne wyposażenie budynków historycznych, jest możliwa wyłącznie w przypadku złego stanu zachowania, uniemożliwiającego jej dalszą eksploatację. Aby umożliwić wierne odtworzenie stolarki stanowiącej pierwotne wyposażenie zabytku w zakresie materiału, konstrukcji podziału na skrzydła, profili ramiaków, śłemenia i szczeblin oraz elementów dekoracyjnych, przed wymianą okien i drzwi należy opracować konserwatorską inwentaryzację rysunkowo-pomiarową w następującym zakresie:
 - a) odwzorowanie rysunkowe widoków stolarki od wewnątrz i od zewnątrz w skali oraz przekroje pionowy i poziomy w skali 1:10 wraz z opisem
 - b) odwzorowanie rysunkowe połączeń w przekroju poziomym i pionowym, opracowanie snycerskie – detale oraz okucia, w skali 1:1 wraz z opisem,
 - c) serwis fotograficzny widoków od zewnątrz, od wewnątrz, zbliżenia detali snycerskich, zbliżenia pierwotnych okuć wraz z opisem.
8. Rekonstrukcji podlega także kolorystyka pierwotnych elementów wyposażenia zabytku, ustalona w drodze badań stratygrafii nawarstwień malarskich. Wykonanie badań konserwatorskich należy powierzyć osobie posiadającej tytuł zawodowy magistra uzyskany po ukończeniu wyższych studiów na kierunku konserwacja i restauracja dzieł sztuki lub wyższych studiów w specjalności w zakresie konserwacji zabytków oraz odbyły po ukończeniu tych studiów 12-miesięczną praktykę zawodową w zakresie konserwacji i badania zabytków zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych*. Na prowadzenie badań należy uzyskać odrębne pozwolenie urzędu konserwatorskiego.
9. Przy wymianie stolarki otworowej w budynkach przekształconych lub współczesnych należy stosować zasady analogiczne jak do aranżacji wykończenia elewacji. Ze stanowiska konserwatorskiego nie zaleca się stosowania współczesnego materiału PCV, gdyż powoduje to dalsze obniżanie wartości zabytkowej i estetycznej zespołu zabytkowego oraz przyczynia się do zatarcia historycznego charakteru. Kompozycja oraz materiał i kolorystyka stolarki w elewacjach tych budynków powinny wynikać ze spójnych dla całego zespołu założeń projektowych oraz uwzględniać historyczny kontekst ich położenia.
10. Informuję, że od powyższych zaleceń konserwatorskich można odstąpić w przypadku budynku współczesnego położonego przy ul. Heweliusza 12, którego lokalizacja pozostaje bez wpływu na historyczną kompozycję urbanistyczną.
11. Niniejsze zalecenia nie stanowią pozwolenia na prowadzenie prac w przy zabytku, a stanowisko konserwatorskie w nich zawarte może ulec zmianie na podstawie nowych faktów i okoliczności ujawnionych w badaniach naukowych, stanowiących rozpoznanie zabytku.
12. Wszelkie działania na terenie zabytkowego zespołu dawnego szpitala psychiatrycznego wymagają pozwolenia w formie decyzji administracyjnej, wydanej na wniosek. Zgodnie z art. 36 ust. 4. ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, konserwator zabytków może uzależnić wydanie pozwolenia na podejmowanie działań przy zabytku, od przeprowadzenia,

na koszt wnioskodawcy, niezbędnych badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych. Egzemplarz dokumentacji badań jest przekazywany nieodpłatnie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

Jednocześnie informuję, że przedmiotem wniosku z dnia 09. 10. 2013 r. są obiekty lub sprawy rozstrzygane już przez Miejskiego Konserwatora Zabytków decyzjami administracyjnymi. W przyszłości proszę więc o przeanalizowanie pozwoleń wydawanych przez tut. Urząd na wniosek UWM i odnoszenie się w kolejnych wnioskach do prac w nich uzgodnionych, w szczególności określenie czy intencją UWM jest zmiana wydanych decyzji ostatecznych, które dotychczas nie zostały zrealizowane.

Informuję również, że zgodnie z decyzją Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr 19/08 z dnia 18 marca 2008 r., wyznaczającą szczegółowo granice zabytkowego założenia, budynek przy ul. Oczapowskiego 11 położony jest poza obszarem wpisanym do rejestru zabytków, w związku z czym nie może być przedmiotem zaleceń konserwatorskich.

MIEJSKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
Anna Juszczyńska

Otrzymują:

1. Adresat
2. aa (P.Ż.)

Do wiadomości:

1. WUOZ w Olsztynie